

Gėris ir blogis

Vienuolės dėjo daug pastangų, mėgindamos įskiepyti man paklusnumo. Gimnazijoje tuo užsiėmė panelė Doson. Santjago koledžas, 1952-ieji. Šešios iš mūsų ketinome stoti į Amerikos koledžus, todėl reikėjo rengtis Amerikos istorijos ir pilietiškumo egzaminui pas naują mokytoją, Etelę Doson. Ji buvo vienintelė mokytoja amerikietė – visos kitos kilusios iš Čilės ar europietės.

Elgėmės su ja siaubingai. Aš – bene bjauriausiai. Jei mūsų laukdavo testas, ir nė viena jam nebūdavome pasirengusios, nukreipdavau jos dėmesį nesiliaudama klausinėti apie Gadsdeno pirkimus⁹⁵, o kai jau būdavo visai riesta, užvesdavau temą apie segregaciją ar Amerikos imperializmą.

Tyčiodavomės ir mėgdžiodavome bostoniečiams būdingą jos kalbėjimo pro nosį manierą, kuri mums panėšėjo į inkštimą. Dėl persirgto poliomieliito jai teko avėti vieną batą su platforma, taip pat ji nešiojo akinius metaliniais rėmeliais su storais stiklais. Jos dantys

95 1854 m. susitarimas tarp Meksikos ir JAV: Meksika pardavė JAV dalį savo teritorijos, dabartinės Arizonos ir Naujosios Meksikos valstijas.

buvo kreivi, su tarpu per vidurį, o balsas šaižus. Tarsi tyčia norėdama atrodyti dar bjauriau, mūvėjo apsmukusias, pasiglamžiusias vyriškas kelnes, spalva nederančias prie kitų drabužių ir su sriubos dėmėmis, o savo nevykusiai apkirptus plaukus juosdavo akį rėžiančiomis skaromis. Vesdama pamokas ji sodriai įrausdavo, nuo jos trenkė prakaitu. Nemėgome jos ne tik todėl, kad ji, regis, tiesiog puikavosi savo neturtu... Tarkime, madam Turnjė – priešingai, – nors diena iš dienos vilkėjo tuo pačiu nudėvėtu juodu sijonu ir marškiniiais, bet sijonas siekė žemiau kelių, o juodi marškiniai, net pažaliavę ir atspurę nuo nešiojimo, buvo gryno šilko. Tuo metu stilius mums visoms buvo aukščiau visko.

Panelė Doson rodydavo mums filmus ir skaidres apie prastas čiliečių kalnakasių ir priplaukų darbininkų darbo sąlygas – dėl viso to esančios kaltos JAV. Mūsų klasėje mokėsi ambasadoriaus ir kelių admirolų dukros. Mano tėvas buvo kalnakasybos inžinierius, dirbęs CŽV. Puikiai žinojau, kad jis nuoširdžiai tiki, jog Čilei reikalingos JAV. Panelė tikėjosi ugdanti tuos jautrumu lengvai paveikiamus protus, nors iš tikrųjų mes tebuvome būrys išpaikintų mergiščių. Kiekviena turėjome turtingą, išvaizdų ir įtakingą tėvelį amerikietį. Būdamos tokio amžiaus, mergaitės į savo tėčius žiūri kaip į žirgus – susižavėjusios. Ji stengėsi mums įdiegti, kad mūsų tėvai – tikrų tikriausi niekšai.

Kadangi reikšdavausi daugiausia, visas jos dėmesys buvo sutelktas į mane – palikdavo po pamokų, o vieną dieną netgi drauge vaikštinėjome po rožių sodą, ir ji nesiliovė su nepasitenkinimu postrinngauti, kokia elitinė ši mokykla. Man trūko kantrybė.

– Tuomet kuo jūs čia užsiimate? Ar ne geriau jums būtų mokytis vargšus, jei jums jie taip rūpi? Ko išvis susidėti su mumis, snobais?

Paaiškino, kad tik čia gavo darbo, nes dėsto Amerikos istoriją. Dar neišmoko ispanų kalbos, bet visą laisvą laiką skirianti vargšams ir savanoriaujanti revoliucinėse artelėse. Anot jos, mokytis mus – ne

vien laiko gaišimas... Jei pavyktų pakeisti bent vienos vienintelės mąstyseną, darbas jau būtų ne veltui.

– Galbūt tu ir esi toji vienintelė, – pareiškė ji.

Mudvi sėdėjome ant akmeninio suolo. Pertrauka jau artėjo į pabaigą. Mane supo rožių aromatas, sumišęs su pelėsio tvaiku nuo jos megztuko.

– O ką veiki savaitgaliais? – paklausė.

Man buvo vieni juokai pasirodyti lengvabūdei, bet vis vien tyčia perspaudžiau. Kirpykla, manikiūras, siuvėja. Pietūs „Charles“. Polas, regbis, kriketas, *thés dansants*⁹⁶, vakarienės ir vakarėliai iki paryčių. Tada – su tais pačiais drabužiais tiesiai į mišias turčių rajone *El Bosque* sekmadienį, septintą ryto. Pusryčiai užmiesčio klube, tuomet golfas ir plaukimo pamokos, arba – kaitinimasis Algarobe prie jūros, žiemą – slidinėjimas. Žinoma – kino filmai, bet dažniausiai tiesiog šokiai pernakt.

– Ar jautiesi patenkinta tokiu gyvenimu? – pasiteiravo man nutilus.

– Taip, visiškai.

– O ar sutiktum mėnesį savo šeštadienius skirti man? Supažindinčiau tave su Santjagu, kokio dar nematei.

– Kodėl būtent aš?

– Turbūt todėl, jog esi geras žmogus. Be to, manau, kad galėtum daug ko išmokti, – pasakė suėmusi už rankų, – nagi, pamėgink.

Geras žmogus. Bet ji mane prigavo dar prieš tai, kai paminėjo „revoliucionierius“. Norėjau susipažinti su revoliucionieriais, nes jie blogi.

Kai paskyriau savo savaitgalius panelei Doson, visi kažkodėl liko labiau nepatenkinti, nei tikėjausi, ir tai mane tik dar labiau paska-

96 „Šokiai prie arbatos“ – aukštuomenės ar išsilavinusių žmonių lauko vakarėliai, buvę populiarūs XX a. pr., ypač Anglijoje ir Amerikoje.

tino. Pasakiau mamai, kad ketinu padėti vargšams. Ji pasišlykštėjo tuo – baiminosi, kad prisėdusi ant unitazo jų tualete apsikrėsiu visokiomis ligomis. Netgi aš žinojau, kad Čilėje vargšai išvis neturi unitazų. Mano draugės buvo stačiai priblokštos, kad leisiu laiką su panele Doston. „Juk ji – pamišėlė, fanatikė, – tvirtino jos, – be to, lesbietė, ar visai iš proto išsikraustei?“

Pirmoji kartu su ja praleista diena buvo siaubinga, bet užsispyriau nepasiduoti.

Kiekvieną šeštadienio rytą važiuodavome į miesto sąvartyną pikapu, prikrautu didžiulių puodų su maistu. Pupelių, košės, sausainių, pieno. Plynėje, už čia pat išsirikiavusių šimtų lūšnų, suręstų iš išlygintų aliuminio skardų, suruošdavome didžiulį stalą. Bene už trijų tokių eilių buvo suklypęs vandentiekio čiaupas, aprūpinantis vandeniu visą rajoną. Priešais tas varganas lūšnas žmonės virdavosi valgi susikūrę laužus iš medžio nuolaužų, kartono ir batų.

Iš pirmo žvilgsnio ši vieta atrodė palikta likimo valiai – tos myliu mylias besitęsiančios kopos. Dvokiančių, pūvančių šiukšlių kalnai. Pabuvus čia ilgiau, kai akys apsiprasdavo su dulkėmis ir dūmais, pamatydavai, kad visur pilna žmonių. Jie tarsi susilieję su visa ta nykia atmatų aplinka – jų skudurai tos pačios spalvos kaip ir šiukšlės, po kurias šliaužioja. Nebuvo matyti nė vieno vaikščiojančio – visi jie šmirinėjo keturiomis it apskurusios žiurkės, grūdami, ką tik randa, į drobinus maišus. Nuo jų tampymo ilgainiui susimetę į bjaurias kupras suko ratus, lakstė pirmyn atgal, vieni pro kitus, liesdamiesi nosimis, ir tarsi iguanos vingriai pradingdavo už kopų gūbrių. Tačiau išdėliojus maistą pasirodydavo tuntai paišinių ir apsiašarojusių moterų ir vaikų, pradvokusių puvėsiais ir gendančiu maistu. Jie būdavo be galo dėkingi už pusryčius, juos kimšdavo atkišę kaulėtas alkūnes it vabzdžiai maldininkai, sutūpę ant savo šlamšto kalvų. Pavalgę vaikai apsupdavo mane, šliaužiodami ir voliodamiesi purve tapšnodavo man per batus ar braukydavo pirštais per kojines.

– Matai, tu jiems patikai, – pasakė panelė Doson. – Argi nesi-
jauti geriau?

Žinojau, kad jiems patinka mano batai ir kojinių, raudonas
„Chanel“ švarkelis.

Pakeliui atgal iš sąvartyno panelė Doson ir jos draugai atrodė
visai atkutę ir gyvai šnekučiavosi. Aš jaučiausi šleikščiai prislėgta.

– Kas iš to, kad vieną kartą per savaitę juos pamaitinate? Tai juk
nieko iš esmės nekeičia. Po galais, jiems reikia kur kas daugiau nei
sausainių kartą per savaitę.

Teisingai. Bet iki tol, kol įvyks revoliucija, ir viskas bus padalyta
po lygiai, privalėjome ką nors daryti, kad jiems padėtume.

– Jie turi žinoti, kad yra žmonių, kurie mato, kuriems rūpi, kaip
jie gyvena. Kartojame jiems, kad netrukus viskas pasikeis. Turim su-
teikti vilties. Svarbiausia – viltis, – aiškino man panelė Doson.

Pietavome išnuomotoje būstinėje miesto pietuose, šeštame aukš-
te. Vienas langas į vidinį kiemą. Viduje – elektrinė plytelė ir jokie
vandens. Reikėdavo jį užtempti tais laiptais į šeštą aukštą. Ant stalo
buvo padėti keturi dubenėliai ir keturi šaukštai, viduryje – duonos
krūva. Patalpoje nemažai žmonių, visi jie būriavosi nedidelėmis gru-
pelėmis. Aš mokėjau ispaniškai, bet jie šnekėjo ryškia *caló*⁹⁷, beveik
netardami balsių, ir buvo sunkoka ką nors suprasti. Į mus beveik
nekreipė dėmesio, tik stebėjo atlaidžiai šypsodamiesi arba su visiška
panieka, ir tiek. Jokių revoliucinių kalbų išgirsti neteko – visi šnekė-
josi apie darbą, pinigus ir laidė šlykščius juokelius. Pakaitomis iš tų
pačių indų valgėme lęšius, gėrėme čičą⁹⁸ ir rūgštų vyną.

– Džiugu, kad nesijaudini dėl nešvaros, – panelė Doson švytėte
švytėjo.

– Augau su kalnakasiais. Ne pačiose švariausiose vietose, – atsa-
kiaiu.

97 Kalba, kuria kalba iš Ispanijos kilę čigonai.

98 *Chicha* – Pietų Amerikos šalyse fermentuotas gėrimas iš įvairiausių vaisių ar grūdų.

Beje, dailios ir jaukios suomių ar baskų kalnakasių trobelės būdavo išpuoštos augalais, žvakėmis ir skaisčiaveidžių Mergelių statulėlėmis. O čia – tik šlykšti, purvina patalpa šūkais su klaidomis aprašinėtomis sienomis ir kramtomąja guma prilipintais komunistiniais atsišaukimais. Ant sienos kabėjo ir mano tėčio bei kalnakasybos ministro nuotraukos, aptaškytos krauju.

– Ei! – sušukau.

Panelė Doson suėmė mano ranką ir švelniai paglostė.

– Ša, – nutildė angliškai, – mes čia pirmąkart. Dėl Dievo, tik neprasitark, kas esi. Nagi, Adele, nesijausk nepatogiai. Kad iš tiesų subręstum, privalai pažinti ir priimti visus savo tėčio veidus.

– Tik jau ne tą, kuris aptaškytas krauju.

– Būtent, šį taip pat. Tikėtina, kad tai tiesa, ir turėtum būti tam pasirengusi.

Paskui suėmusi mane už rankų jas spustelėjo.

Po pietų ji nusivežė mane į „El Niño Perdido“⁹⁹ – našlaičių prieglaudą Andų papėdėje, seną akmeninį dvarą vijokliais apaugusiomis sienomis. Ją įkūrė prancūzų vienuolės, šaunios senyvo amžiaus moterėlės melsvai pilkšvais abitais ir galvos apdangalais, puoštais siuvinėtomis heraldinėmis lelijomis. Jos sklandė tamsiais koridoriais kone neliesdamos akmeninių grindų, leisdavosi takais palei gėlėmis apso-dintą kiemelį, atšaudavo medines langines ir šaukė našlaičius balsais, kurie priminė paukščių ulbėjimą. Prausė psichiškai nesveikus vaikus, graužiančius savo kojeles, timpteldamos jiems už mažyčių pėdučių, kad daugiau taip nedarytų. Dešimčiai aklųjų paeiliui apmazgojo veidukus. Šešetą milžinų atsilikėlių kupiniais šaukštais maitino avižine koše.

Šioje prieglaudoje visi našlaičiai turėjo kokią nors negalią. Kai kurie buvo psichiškai nesveiki, kiti – bekojai ir nebyliai, tretį – su viso

99 „Pamestinukas“. (Isp.)

kūno nudegimais. Kai kurie be nosies ar ausų. Sifiliu apkręsti kūdikiai ir protiškai atsilikę paaugliai. Šie ir tuntas kitų įvairiausių nelaimėlių šliaužiojo iš kambario į kambarį, po vidinį kiemelį ir šaunų neprižiūrėtą sodą.

– Čia nemažai gali nuveikti, – pasakė panelė Doson, – man labiausiai patinka maitinti ir pervystyti kūdikius. O tu galėtum, pavyzdžiui, skaityti akliems vaikams... Jie labai nuovokūs ir dažnai nuobodžiauja.

Knygų buvo vos kelios. Lafontenas¹⁰⁰ ispaniškai. Jie susėdo ratuku aplinkui, nenuleisdami nuo manęs savo tuščių žvilgsnių. Šiek tiek jaudindamasi pradėjau juos mokyti žaidimo, kuriame reikia ploti ir trypti, – kažkas panašaus į muzikines kėdes. Jiems be galo patiko, tuoj įsitraukė ir daugiau vaikų.

Nekenčiau šeštadieniais eiti į sąvartyną, bet našlaičių prieglaudoje man patiko. Čia net panelė Doson man imdavo patikti. Ji maudydavo ir sūpuodavo kūdikius, o aš tą laiką žaisdavau įvairiausių žaidimus su vyresniais vaikais. Kai kurie žaidimai pavykdavo, kai kurie – ne. Pavyzdžiui, estafetės, nes niekas neperduodavo lazdelės kitam. Šokinėjimas per šokdynę – tiesiog puikiai, nes pora berniukų, sergančių Dauno liga, galėdavo sukti šokdynę valandų valandas, o aklosios mergaitės mėgdavo pasikeisti. Kartais net vienuolės prieidavo pašokinėti. Strykt, strykt – plevendamos savo mėlynais apdarais ore. „Fermeris slėnyje“¹⁰¹. „Batonai, Batonai“¹⁰². Pavyzdžiui, žaisti slėpynių nepavykdavo, nes niekas „negrįždavo namo“. Našlaičiai džiaugdavosi mano apsilankymais, ir man be galo patiko ten būti, bet ne todėl, kad buvau geras žmogus, o todėl, kad mėgau žaidimus.

100 Turimas omenyje pasakų vaikams autorius Jeanas de La Fontaine'as.

101 „Farmer in the Dell“ – vaikiška dainelė ir žaidimas.

102 *Button, Button* („Who's Got the Button?“) – žaidimas „Batonai, pas ką saga?“

Šeštadienio vakarais eidavome į revoliucionierių teatrą ir poezijos skaitymus. Klausydavomės įstabiausių šio šimtmečio Lotynų Amerikos poetų. Vėliau jie tapo mano mylimiausiais poetais, o ateityje teko analizuoti ir dėstyti jų kūrybą. Bet tada aš jų nesiklausiau. Jutau nepakeliamą savimonės našta ir sumaištį. Mudvi buvome viintelės ten besilankančios amerikietės ir iš visų pusių girdėdavome kaltinimus JAV. Daugybė žmonių klausinėjo manęs apie Amerikos politiką, bet aš nežinojau, ką jiems atsakyti, todėl persakydavau klausimus panelei Doson ir išversdavau jos atsakymus, suglumusi ir susigėdusi dėl to, ką sakydavau apie segregaciją ar „Anakondą“¹⁰³. Panelė Doson nesuprato, su kokia panieka jie į mus žiūri ir kaip tyčiojasi iš jos banalių komunistinių klišių, tokių tolimų nuo jų tikrovės. Jie juokdavosi iš mano įmantraus plaukų kirpimo ir dailaus manikiūro bei brangių laisvalaikio drabužių. Vienoje teatro grupelėje buvau išstumta ant scenos, o režisierius užkriokė:

– Na, gringa, pasakok, ką veiki mūsų šalyje!

Pastypsojau sustingusi ir netrukus, visiems pašaipiai šūkalojant ir juokiantis, grįžau į savo vietą. Galiausiai neapsikentusi pasakiau panelei Doson, kad tuose šeštadienio vakaruose dalyvauti nebenoriu.

Vakarienė ir šokiai pas Marselą Erasurisą. Martinis iš mažyčių stiklelių terasoje, už mūsų – kvapnūs sodai. Šešių patiekalų vakarienė vienuoliktą vakaro. Visi, kas tik galėjo, šaipėsi iš manęs dėl draugystės su panele Doson ir meldė papasakoti, ką mes veikiamo. Su niekuo negalėjau apie tai šnekėtis – nei su draugėmis, nei su tėvais. Pamenu, kai kažkas pasišaipė iš manęs dėl mano *rotos* – „driskiais“ tais laikais buvo vadinami neturtingi žmonės. Matydama, kad kambaryje kone tiek pat tarnų, kiek svečių, pajutau gėdą.

103 Per JAV pilietinį karą Sąjungos armijai vadovavęs generolas Winfieldas Scottas pasiūlė „Anakondos planą“, pagal kurį pergalė turėjo būti pasiekta be mūsų, galinčių pareikalauti daug aukų. Konfederacijos ekonomiką, kurios pagrindą sudarė medvilnės, tabako ir cukranendrių auginimas ir eksportas, turėjo palaužti uostų blokada ir Misisipės kontrolė. Šis planas nesulaukė visuomenės palaikymo, tačiau balandžio 19 d. Linkolnas įsakė pradėti uostų blokadą.

Prisijungiau prie ponios Doson darbininkų protesto eitynių nuo Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados. Spėjus nueiti maždaug kvartala, tėčio bičiulis Frenkas Vaizas nutvėrė mane iš minios ir nusivedė į „Crillon“ viešbutį.

Buvo persiutęs.

– Ka, po galais, čia sumanei?

Akimirksniu jis suprato vieną paprastą dalyką, kurio paneli Doson niekaip nepavyko suvokti... Aš neturėjau nė menkausio supratimo, ką iš tiesų reiškia politika, ir apie visko, kas čia vyksta, esmę. Jis išpėjo, kad jei spauda sužinotų apie mano veiklą, tėčiui būtų visai prastai. Žinoma, aš supratau.

Kitą šeštadienį sutikau miesto centre rinkti pinigus našlaičių prieglaudai. Atsistojome – aš viename gatvės kampe, panelė Doson – kitame. Nepraėjus nė penkioms minutėms, tuzinai pro šalį einančių žmonių jau laidė mano pusėn užgaulias replikas. Nieko nesupratau, tiesiog toliau mosavau ženkle „Paremkite „El Niño Perdido“ prieglaudą“ ir žvanginau alaviniu puodeliu. Pro šalį į „Waldorf“ kavos ėjo du mano draugai – Titas ir Pepė. Mane išvydę, nusitempė kartu.

– Čia taip *niekas* nedaro. Vargšai patys prašo išmaldos. Šitaip elgdamasi juos tik žemini. Kažko prašinėjanti moteris daro prastą išpūdį. Tik susigadinsi reputaciją. Be to, niekas netiki, jog pinigų nepasiliksi sau. Mergina tiesiog negali būti viena gatvėje be palydos. Gali lankytis labdaringuose vakarėliuose ir pietuose, bet tiesioginis ryšys su kitos klasės žmonėmis – tiesiog vulgaru, juos žemina. Ir dar – negali būti nė kalbos, kad kas nors tavo pamatytų viešumoje su tokios seksualinės pakraipos žmogumi kaip ji. Ak, brangioji, tu dar visai jaunutė ir nieko nesupranti...

Gurkšnojome jamaikietišką kavą, įdėmiai jų klausiausi. Paaikinau, kad negaliu tiesiog palikti panelės Doson stovėti vienos ten, gatvės kampe. Jie mane nuramino ir pasisiūlė su ja pasišnekėti. Visi

trys patraukėme Aumados alėja, kur ji vis dar išdidžiai tebestovėjo, o praeiviai svaidėsi: *Gringa loca* ir *Putá coja* – šluba kalė.

– Santjage nepadoru, kad jauna mergina taip elgtųsi, todėl mes ją vedamės namo, – tepasakė jai Titas.

Panelė Doson nužvelgė jį su panieka, bet vėliau tą savaitę pasigavusi mane mokyklos koridoriuje pasakė, kad labai blogai leisti vyrams nurodinėti, ką turi daryti. Atšoviau, kad jaučiuosi taip, tarsi absoliučiai visi man nurodinėtų, ką daryti, o jau su ja daugiau niekur neisiu, nes ir taip praleidau mėnesiu ilgiau, nei tarėmės.

– Gaila, kad ir vėl grįši prie savanaudiško gyvenimo būdo. Juk vienintelis dalykas, dėl ko verta šiame pasaulyje gyventi, – tai mėginti paversti jį geresne vieta visiems. Nejaugi per tą laiką nieko neišmokai?

– Išmokau iš tiesų nemažai. Sutinku, kad daugybė dalykų turėtų keistis. Bet tai jų kova – ne mano.

– Negaliu patikėti tuo, ką sakai. Nejau nesupranti, kad būtent toks požiūris ir yra visų negandų priežastis.

Šniurkščiodama ji nušlubčiojo į tualetą. Į pamoką vėlavo, o galiausiai pasirodžiusi pasakė, kad mus paleidžia – galime eiti. Visos šešios patraukėme prigulti sode ant žolės, atokiau nuo visų langų, kad niekas nepamatytų, jog esame ne pamokose. Mergaitės smaginosi erzindamos, kad sudaužiau panelei Doson širdį. Akivaizdu, jog mane įsimylėjusi. Ar ji mėgino mane pabučiuoti? Nuoširdžiai sumišau ir pyktelėjau. Nepaisant visko, pamažu pamėgau ir jos naivias, bet atkaklias pastangas, ir jos beviltiškumą. Ji man priminė mažą vaiką – vieną tų aklųjų iš prieglaudos, kurie, žaisdami aplink automatinius vandens laistytuvus sode, net aikčiodavo iš malonumo. Panelė Doson niekada su manimi neffirtavo ir prie manęs nepriekabiavo, skirtingai nei kokie berniokai. Tačiau skatino mane daryti tai, kas man visai nepatiko, kaltino, jog per menkai išgyvenu dėl neteisybės pasaulyje, todėl nejučiomis vertė mane jaustis blogu žmogumi. Mergaitės pyko ant manęs, kad nieko joms apie ją nepasakoju. Pravardžiuodavo

panelės Doson simpatija. Nebuvo nė vieno žmogaus, su kuriuo būčiau galėjusi apie tai pasišnekėti ar ko pasiklausti – kas gerai, o kas ne, todėl jaučiau, kad viską darau tik blogai.

Paskutinė diena sąvartyne buvo labai vėjuota. Vėjo nešamas smėlis žioruojančiais šuorais biro į košę. Sūkuriai dulkių lydėjo kalvų viršūnėse atsitiesiančius siluetus, jie atrodė kaip sidabriniai vaiduokliai ar dervišai. Nė vienas jų neturėjo batų ir tyliai basomis slinko per tižias šlamšto krūvas. Jie niekada nešūkaudavo ir nesišnekėdavo tarpusavyje, kaip įprasta kartu dirbantiems žmonėms, ir niekada nešnekėdavo su mumis. Jie valgė. Panelė Doson irgi nepratarė nė žodžio, tik surinko puodus ir įrankius vėjui dūsaujant. Už šuntančių mėšlo kalvų bolavo miestas, o viršum mūsų – Andai.

Tą popietę buvome sutarusios važiuoti į žemdirbių sąskrydį už miesto. Gatvėje užkandome *churrascos*¹⁰⁴, o paskui užsukome į panelės Doson namus, nes ji norėjo persirengti.

Panelės Doson bute buvo nešvaru ir priplėkę. Kai pamačiau, kad elektrinę plytelę ji laiko ant tualetu bakelio, sukilo šleikštulys, kaip ir nuo dūlančios vilnos, prakaito ir plaukų kvapų. Ji ėmė persirenginėti čia pat prie manęs, jos nuogas beformis, melsvai blyškus kūnas mane šokiravo ir išgąsdino. Panelė Doson apsilvilko suknelę be rankovių, be liemenėlės.

– Panele Doson, šitaip rengtis gal tiktų vakarui, einant į svečius ar prie jūros. Čilėje nedera rodytis gatvėje taip apsinuoginus.

– Man tavęs gaila. Visą gyvenimą ir liksi suvaržyta to, „kaip ką reikia daryti“ ir ką nurodinės galvoti ir daryti kiti. Aš rengiuosi ne tam, kad įtikčiau kitiems. Šiandien karšta diena, ir man su šia suknele patogiu.

– Na... Man nelabai patogiu. Žmonės vėl laidys mums užgaulias replikas. Matote, čia viskas kitaip nei Jungtinėse Valstijose...

104 Ant žarijų kepta jautiena.

– Geriausia, kas gali nutikti, tai retsykiais pasijusti nepatogiai.

Kepinant saulei, stovėdamos keliais prisigrūdusiais autobusais važiuojame į *fundo*¹⁰⁵, kuriame vyko sąskrydis. Galų gale atvažiuojame, o perėjusios nuostabia eukaliptų alėja sustojome šiek tiek atsigaivinti prie šaltinio pakelėje.

Į prakalbas pavėlavome. Viduryje lauko stovėjo tuščia scena – už mikrofono skersas kabėjo plakatas: „Gražinkite žemę žmonėms.“ Šalia sukiojosi nedidelis būrelis kostiumuotų vyriškių – akivaizdžiai organizatorių, bet dauguma susirinkusiųjų buvo žemdirbiai. Skambėjo gitaros ir minia stovėjo apsupusi porelę, padrikai šokančią kveką¹⁰⁶, jie tingiai mojavo nosinaitėmis sukdamiesi vienas aplink kitą. Žmonės iš milžiniškų statinių pylėsi vyno ir stoviniavo eilėje prie pupelių su jautiena, kepama ant iešmo. Panelė Doson paliepė man surasti vietą prie vieno iš ilgų stalų, o ji atnešianti maisto.

Šiaip taip įsispraudžiau daugybės šeimų apsėsto stalo gale. Niekas apie politiką čia nešnekėjo, atrodė, jog kaimiečiai tiesiog susirinko į nemokamas vaišes. Visi aplink buvo visiškai girti. Mačiau, kaip laukdama eilėje panelė Doson šnekučiuojasi su kitais. Ji irgi gurkšnojo vyną, gestikuliuavo rankomis ir kalbėjo labai garsiai, kad žmonės ją suprastų.

– Argi tai ne puiku? – paklausė manęs, atnešusi dvi dideles lėkštes su maistu. – Nagi, susipažinkime su visais. Stenkis kuo daugiau bendrauti su žmonėmis – šitaip daugiau apie juos žinosi ir galėsi jiems padėti.

Pora šalia sėdinčių žemdirbių audringai springo juoku palaikę mudvi ateivėmis iš kitos planetos. Kaip ir baiminausi, juos pribloškė nuogi panelės Doson pečiai ir per suknelę persišviečiantys speneliai – žemdirbiai nesuprato, kas ji tokia. Staiga suvokiau, kad ji ne tik ne

105 Čilietiškas ūkis.

106 *La Cueca* – tradicinis Čilės šokis.

trupučio nešneka ispaniškai, bet ir yra beveik akla. Palaimingai šypsodamasi spoksojo pro savo sprindžio storumo akinius, bet nematė, jog tiedu vyrukai iš mūsų tyčiojasi – jiems visai nepatinkame, kad ir kas būtume. Ką mes čia veikiame? Ji mėgino jiems paaiškinti, kad priklauso komunistų partijai, bet, užuot kėlusi tostą už *partido* – partiją, sakydavo už „fiestą“, tai yra už šventę¹⁰⁷, ir jie susidauždavo su ja: „*La Fiesta*!“

– Reikia nešdintis iš čia, – tariau neapsikentusi, bet ji tik pažvelgė į mane su nuostaba, apkvaitusi, atvipusiu žandikauliu.

Šalia sėdintis vyriškis bandė su manimi flirtuoti, bet man didesnį nerimą kėlė girtas milžinas šalia panelės Doson. Viena ranka glostė jai pečius, kitoje laikydamas apgraužtą šonkaulį. Iš pradžių ji nerūpestingai kikeno, bet kai šis įniko ją grabalioti ir bučiuoti, sukliko.

Nenumaldomai kūkčiodama, panelė Doson nuvirto ant žemės. Iš pradžių visi kaipmat šoko prie jos, bet netrukus išsiskirstė murmėdami: „Et, nieko baisaus, tik girta gringa.“ Šalimais sėdintys vyrai nekreipė į mus nė menkiausio dėmesio. Ji atsistojo ir pasileido kelio link; nusekiau iš paskos. Prie šaltinio mėgino apsiplauti veidą ir krūtinę, bet tik peršlapo ir išsiterliojo purvu. Tada pritūpė ant kranto verkdamas, varvančia nosimi. Ištiesiau jai savo nosinaitę.

– Panelė Tobulybė! Tik pamanykite, išlyginta lininė nosinaitė! – nusišaipė ji.

– Taip, – atsakiau.

Man ji buvo įgriususi iki gyvo kaulo, be to, pradėjau nerimauti, kaip grįšiu namo.

Vis dar ašarodama ji nukrypavo keliuku prie pagrindinio kelio ir ėmė stabdyti mašinas. Pribėgusi truktelėjau ją arčiau medžių.

– Panele Doson, supraskit, nestabdykit pakeleivungų mašinų čia. Jie to nesupras... Dvi autostopu važiuojančios moterys – tik pakliūsim į bėdą. Prašau, paklausykit manęs!

107 *Party* – anglų kalba, kitaip nei ispanų, reiškia ir partiją, ir šventę.

Bet ant kelio jau sustojo senas žemdirbys, o jo sunkvežimio variklis garsiai urzgė keldamas dulkes. Pasiūliau pinigų už tai, kad nuvežtų mus į miesto pakraštį. Žmogus važiavo į miesto centrą ir pasakė, jog už dvidešimt pesų tikrai pavėžės iki namų. Sulipome į sunkvežimio kėbulą.

Vėjyje jos rankos apsigijo mane. Kai į mane įsitvėrė, pajutau jos šlapią suknelę, lipnius pažastų plaukus.

– Tau nevalia grįžti į savo lengvabūdišką gyvenimą! Neišeik! Nepalik manęs, – nesiliovė kartojusi, kol pagaliau pasiekėme jos kvartalą.

–Viso geriausio, – atsisveikinau, – ačiū už viską, – pridūriau šią ar kažkokią panašią kvailystę. Palikau ją stovinčią ant šaligatvio ir liūdnei spoksančią į mano taksi, kol pasukome už kampo.

Tarnaitės stoviniavo prie vartų šnekučiuodamosi su rajono *carabinieri*¹⁰⁸, todėl pamaniau, kad namie nieko nėra. Tačiau radau tėtį, persirenginėjantį žaisti golfą.

– Ankstyva šiandien. Kur buvai? – pasiteiravo.

– Iškyloje su savo istorijos mokytoja.

– Mat kaip. Kas ji?

– Normali. Komunistė.

Tik tiek sugebėjau išspausti. Diena buvo apgailėtina. Panelė Doson stovėjo man skersai gerklės. Tėčiui tik tiek ir reikėjo. Poros žodžių. Netrukus, dar tą patį savaitgalį, ją atleido, ir daugiau jos niekada nebemačiau.

Niekas kitas nesužinojo, kas nutiko. Kitos mergaitės džiūgavo, kad jos nebėra. Vietoj tos pamokos dabar buvo laisvas langas, tik nekas, kad įstojusios į koledžą turėsime prisivyti kitus – pasimokyti Amerikos istorijos. Be to, nebeliko su kuo šnekėtis. Gailėjausi – ne tas žodis.

108 Policijos patrulis Čilėje.